

HOKS MUKAUTTAMINEN POIKKEAMINEN

Sari Sirén 14.12.2018

HOKS

henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma

- Kaikille opiskelijoille opintojen alussa
- Täydentyä opintojen aikana
- Sisältää
 - ohjauksen ja tuen suunnitelman
 - ohjauksen ja tuen päiväkirjan
 - erityisen tuen suunnitelman

Erityisen tuen suunnitelma (ETS)

- erillinen pedagoginen asiakirja (ent. HOJKS)
 - **osa HOKSia**, vain erityisen tuen opiskelijoilla
 - näkyy vain erityisopettajalle
 - eo kirjaa myös sellaista tietoa, joka on salassapidettävää
- tuen suunnitelma ja vinkit opettajlle ja muulle henkilöstölle heijastuvat **HOKSiin**

HOKS ja ETS

Yhteenveto Työjärjestys Tuntimerkinnät eHOPS

Viestitoiminnot Liitteet Lomakkeet Tulosteet Toim

2018: HOKS: Henkilökohtaistaminen: perustiedot ja runko

2018: Keskeyttäminen/eräminen/katsotaan

Ohjaus ja tuki

Erityinen tuki (L 64§) ERITYISOPETTAJA TÄYTTÄÄ

Ei erityisen tuen tarvetta

Erityisopettaja tarkistanut erityisen tuen tarpeen

Erityisopettaja

Erityisopetuspäätös

Erityinen tuki alkaa:

Erityinen tuki päättyy:

Opetuksessa ja ohjauksessa huomioitavaa:

-

[Erityisen tuen suunnitelma \(erityisopettajalle\)](#)

Päätökset

ETS ja osaamisen arvioinnin mukauttaminen

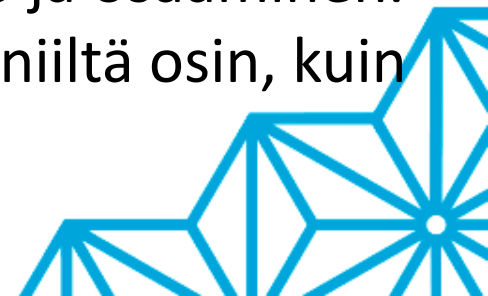
- Erityisen tuen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen.
- Koulutuksen järjestäjän tulee **pedagogisin järjestelyin sekä erityisen tuen ja ohjauksen avulla** tukea opiskelijaa saavuttamaan **tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen**.
- **Opiskelijalle annettu riittävä aika** osaamisen hankkimiseen ja **hänelle soveltuvat osaamisen hankkimisen tavat** mahdollistavat usein **tutkinnon perusteissa edellytetyn keskeisen osaamisen hankkimisen**.
- Jos erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei **pedagogisista järjestelyistä ja tiiviistä tuesta** (yksilölliset opetusjärjestelyt, eriyttäminen, tukitoimet, vaihtoehtoiset menetelmät) huolimatta pysty saavuttamaan tutkinnon ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden tyydyttävän 1-tason mukaista osaamista, voidaan osaamisen arviointia mukauttaa.

Arviointia voidaan mukauttaa vain niiltä osin, kun se on opiskelijan valmiudet ja tavoitteet huomioon ottaen välttämätöntä.

Milloin voi mukauttaa?

- Mukauttaminen on mahdollista **ammattillisissa perustutkinnoissa**.
- Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamisen **arviointia ei voi mukauttaa**.
- Valmentavissa koulutuksissa (VALMA ja TELMA) osaamisen arviointia **ei voi mukauttaa**, sillä niissä tavoitteet ovat yksilöllisiä eikä koulutuksen perusteissa vaadita tiettyä osaamistasoa.
- Osaamisen arvioinnin mukauttaminen edellyttää aina, että opiskelijalla on **päätös erityisestä tuesta**. Myös erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan kohdalla ensisijainen tavoite on tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen.
- Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain niiltä osin, kuin se on välttämätöntä.

Osaamisen hankkiminen = opiskelu

- Osaamisen hankkimisessa käytetään monipuolisia keinoja osaamisen saavuttamiseksi.
 - Erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on oikeus monipuolisiin pedagogisiin menetelmiin sekä yksilöllisesti suunniteltuun erityiseen tukeen.
 - Osaamisen hankkiminen tulee suhteuttaa opiskelijan HOKSiin kirjattuihin yksilöllisiin tavoitteisiin sekä yksilöllisiin arviointikriteereihin.
 - Jos käytetyt keinot eivät ole opiskelijalle sopivia, tulee miettiä uusia keinoja osaamisen hankkimiseksi.
- **Ennen mukauttamista voidaan siis tehdä paljon!**

Milloin mukautetaan?

- Mukauttamisen tarve arvioidaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Joissain tilanteissa mukauttamisen tarpeen arviointi voi olla ajankohtaista heti opintojen alkaessa, esim. pienryhmät.
- Jos opiskelijan valmiuksista suorittaa ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet vähintään tyydyttävän 1-tason mukaisesti ei ole varmuutta, pidetään tavoitteena tutkinnon suorittamista tutkinnon perusteiden mukaisesti.
- **Ennen mukauttamista pitää olla dokumentoituja erityistä tukea**
- Jos opiskelun aikana havaitaan, että opiskelija ei saavuta vaadittuja ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita vähintään tyydyttävän 1-tason mukaisesti, aloitetaan keskustelu mukauttamisen tarpeellisuudesta.
- Päätös mukauttamisesta tehdään **osaamisen hankkimisen aikana**, kun käy ilmi, että tutkinnon perusteissa edellytetyn tyydyttävän 1-tason mukainen osaamisen saavuttaminen ole opiskelijalle mahdollista.
- **Näytön aikana ei mukauttamispäätöstä voi tehdä.**

Mitä mukautetaan?

- Eniten yhteisten tutkinnon osien osa-alueita (kielet, matemaattiset aineet, myös yhteiskunnalliset aineet)
 - Ammatillisia ei-keskeisiä tutkinnonosia ja/tai jaksoja
- Koulutuksen järjestäjä arvioi, mikä on sellaista **keskeistä sisältöä**, jota ei voi mukauttaa.

Yksilöllisen arvioinnin suunnittelu

- Kun opiskelijan tutkinnon osan tai osien osaamisen arviointia mukautetaan, kirjataan hänen kohdallaan käytettävä **yksilöllinen osaamisen arviointi** (arviointikriteerit ja ammattitaidon osoittaminen) opiskelijan HOKSiin **ko. tutkinnon osan/osa-alueen kohdalle**.
- Mukautetut arviointikriteerit perustuvat suoritettavan tutkinnon perusteisiin ja ovat yksilöllisiä ja niiden lähtökohtana on tutkinnon perusteissa kuvattu tyydyttävän **1-tason osaaminen**. Mukautettu arviointiasteikko on **viisiportainen**. Mukautetun kiitettävän tason arvioinnin kriteerit ovat alle tutkinnon perusteissa määritellyn tyydyttävän 1-tason.
- Yksilöllisiä arviointikriteerejä laadittaessa on tärkeä pitää mielessä **työelämässä tarvittava osaaminen ja muun muassa työturvallisuuteen liittyvä osaaminen**.
- Opiskelijan HOKSiin kirjataan yksilöllisten arviointikriteerien lisäksi suunnitelma siitä, millä tavalla opiskelija osoittaa osaamisensa. Tässä tulee arvioida myös se, tarvitseeko opiskelija tukitoimia osoittaessaan ammattitaitoaan (näyttö).

Päätös tutkinnon osan (osa-alueen) osaamisen arvioinnin mukauttamisesta

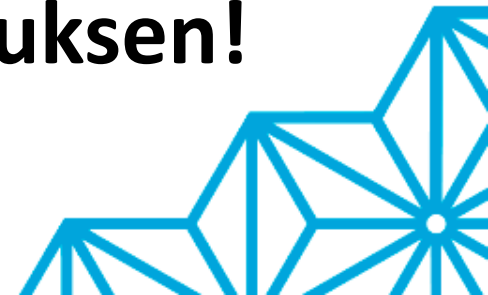
- Opiskelijaa ja alaikäisen huoltajaa tai laillista edustajaa **tulee kuulla** ennen mukauttamispäätöksen tekemistä. Opiskelijan, ja alaikäisen kohdalla myös huoltajan, kanssa on **tärkeä arvioida realistisesti** opiskelijan valmiuksia saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen ammattitaito ja osaaminen sekä mukauttamispäätöksen vaikutuksista työllistymiseen ja jatko-opintoihin.
- Kun mukautuksen tarve on todettu, koulutuksen järjestäjä tekee hallinnollisen päätöksen tutkinnon osan osaamisen arvioinnin mukauttamisesta. Tieto päätöksestä toimitetaan opiskelijalle ja alaikäisen huoltajalle. Päätös opintojen mukauttamisesta on hallinnollinen päätös, johon voi vaatia oikaisua AVIsta.
- Mukauttamista koskeva **päätös voidaan purkaa**, jos opintojen edetessä käy ilmi, että opiskelija pystyy saavuttamaan tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet. Mukauttamisen purkamisesta tehdään hallinnollinen päätös.

Arviointi

- Todistukseen ja opintokorttiin tulee merkintä (M) suorituksista, joiden arviointia on mukautettu.
- Mukautettaessa opiskelijan osaaminen arvioidaan lisäksi **sanallisesti** arvioinnin M1-M5 lisäksi.
- **Yhden osa-alueen/jakson mukauttaminen ei merkitse automaattisesti koko tutkinnon osan mukauttamista.**
- Vain siinä tapauksessa opiskelijalle ei voida antaa tutkintotodistusta, kun hänen tavoitteitaan on mukautettu **tutkinnon keskeisessä osaamisessa.**

Eli lähes aina saa tutkintotodistuksen!

Työpaikalla tapahtuva oppiminen

Opiskelija saattaa tarvita tukea myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja/tai osaamisen osoittamisen aikana. On tärkeä sopia yhdessä työpaikkaohjaajan kanssa tarvittavista tukitoimista.

Opiskelija voi näyttää oppilaitoksen tukitoimet omasta HOKSistaan.

Jos opiskelijalla on vaikeuksia työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa, opettajalle voidaan varata enemmän ohjaisaika tai mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi ammatillinen ohjaaja voi toimia opiskelijan tukena.

Näytössä tukitoimet voivat liittyä esimerkiksi sopivan näyttöympäristön valintaan, tukeen näytön suunnittelussa ja itsearvioinnissa. Joku saattaa jännittää näyttöä kohtuuttomasti ja silloin tuttu työpaikkaohjaaja tai tukihenkilö voi ohjata jännittävän tilanteen käsittelyssä.

Erityisen tuen asiantuntija koordinoi ja suunnittelee opiskelijan yksilölliset tukitoimet, mutta on tärkeää, että **kaikki opettajat ja ohjaajat sitoutuvat opiskelijan kokonaisvaltaiseen tukemiseen.**

Mukautusprosessi

Mukauttamisen tarve tulee esille

Päätös mukauttamisesta ja mahdollisesta poikkeamisesta

Yksilölliset mukautetut osaamisen arviointikriteerit ja mahdollinen ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen kirjataan HOKSiin

Osaamisen hankkiminen (tavoitteet, oppimisympäristöt, ohjaus, opetus, tuki ja erityisjärjestelyt)

Näyttö, jossa tarvittaessa erityisjärjestelyt

Osaamisen arviointi mukautettujen kriteerien mukaisesti

Tutkintotodistus, todistus suoritetuista tutkinnon osista tai todistus osaamisesta

Mukauttaminen vai poikkeaminen?

- Mukauttaminen koskee osaamisen arvioinnin **laadullista** mukauttamista.
- Jos joku ammattitaitovaatimus tai osaamistavoite on opiskelijalle kohtuuton eikä hän pysty sitä aiemman koulutustaustan, vamman tai sairauden vuoksi saavuttamaan, tulee tämän ammattitaitovaatimuksen tai osaamistavoitteen kohdalla tehdä **päätös tutkinnon perusteista poikkeamisesta**. Tutkinnon osan sisällä voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista, mutta **koko tutkinnon osasta ei voi poiketa**.
- **Tutkinnon perusteissa voidaan määrätä**, missä kohtaa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista ei voida poiketa tai **miten tutkinnon osan osaamisen arviointia ei voida mukauttaa**. Jos näiltä osin tehdään poikkeaminen tai mukauttaminen, opiskelija ei voi saada tutkintotodistusta, vaan **todistuksen osaamisesta**.
 - **Toistaiseksi tällaisia määräyksiä on vain muutamassa tutkinnonperusteissa, kuten sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon perusteissa (lääkelaskut).**

Ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeaminen

Ammatillisissa perustutkinnoissa voidaan poiketa ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista, kun

1. tutkinnon perusteiden mukaiset ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet ovat olosuhteet tai aiemmin hankittu osaaminen huomioiden joiltakin osin opiskelijalle kohtuuttomia (esim. mamujen ruotsi)
2. poikkeaminen on perusteltua opiskelijan vammaan tai terveydentilaan liittyvistä syistä. (esim. maalarin epilepsia)

Tutkintotodistus tai todistus osaamisesta

- Tutkintotodistukseen tulee merkintä, missä tutkinnon osissa osaamisen arviointia on mukautettu ja/tai ammattitaito-vaatimuksista tai osaamistavoitteista poikettu. Niissä tutkinnon osissa, joissa osaamisen arviointia on mukautettu, opiskelijan osaaminen arvioidaan **mukautetun arviointiasteikon lisäksi sanallisesti.**
- **Koulutuksen järjestäjä** arvioi, onko **keskeiset ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet** saavutettu. Jos opiskelija ei saavuta keskeisiä tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, koulutuksen järjestäjä ei voi antaa tutkintotodistusta.
- Jos keskeisiä ammattitaitovaatimuksia ei ole saavutettu, koulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle todistuksen opiskelijan osaamisesta.

Ongelmakohtia

- Mukauttamista ei hyödynnetä tarpeeksi (opiskelija/huoltaja pelkäävät vaikutusta työllistymiseen, opettaja epävarma osaamisestaan/työmäärästä)
 - Opettaja ei tunne prosessia: halu mukauttaa ilman erityisen tuen ja tutkinnon perusteiden mukauttamisen päätöstä
 - ”Kaikki on keskeistä sisältöä”
 - TE-toimisto, jatko-opintopaikat ja työnantajat eivät tunnista mukauttamista todistuksesta
- Rohkeutta mukauttamiseen, että opiskelu etenee; arvosanoja voi aina korottaa!

